

Asia: VN/30314/2022

Arviomuistiot päästökauppadirektiivin toimeenpanosta (kiinteät laitokset, merenkulku ja lentoliikenne)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Metsäteollisuus ry:n huomioita päästökauppadirektiivin toimeenpanoa koskevista arviomuistioista

Pyydettyinä lausuntona päästökauppadirektiivin toimeenpanoa koskevista arviomuistioista Metsäteollisuus ry toteaa seuraavaa:

1) Biomassaan liittyvä soveltamisalanrajaus on lyhytnäköistä ilmastopolitiikkaa

2) Suomen logistista kilpailukykyä vahvistettava kotimaisin päätöksiin

3) Muut huomiot

Taustaa

FF-55 valmiuspaketin käsittely EU-toimielimissä on loppusuoralla ja painopiste on nyt kansallisessa toimeenpanossa. Metsäteollisuus energiantensiivisenä, runsaasti luonnonvaroja jalostavana, raaka-aineita ja tuotteita kuljettavana sekä kansainvälisessä kilpailussa toimivana alana altistuu laajasti EU-päätösten sisältämälle säätelylle.

Metsäteollisuus on Suomessa jo pitkälle irtautunut fossiilisista polttoaineista ja on Suomen merkittävin uusiutuvan energian tuottaja. Alan ilmastotiekartasta on nähtävissä, että tehtaamme voivat olla lähes fossiilivapaita vuonna 2035, mikäli toimintaympäristö tukee ilmastomyönteisiä investointeja. Samaan aikaan alan tuotteista voidaan saada yhä suuremmat ilmastohyödyt sekä jatkaa metsävarojen kasvattamista. Alalla on siten suuri merkitys ilmastotavoitteille sekä talouden ja työllisyyden vahvistamiselle.

1) Biomassaan liittyvä soveltamisalanrajaus on lyhytnäköistä ilmastopolitiikkaa

Biomassan käyttöä rajaava 95 prosentin raja-arvo edustaa EU-ilmastopolitiikan syrjivää ja kilpailua vääristävää linjaa. EU-komission perustelut esittämälleen ja läpimenneelle sääntelylle ovat hatarat. Lisäksi biomassakysymys hämärtää toiminnanharjoittajien näkymää hiilidioksidin poistoa koskevaan sääntelyyn.

Sovitun direktiivin mukaisesti yli 95 prosenttisesti biomassaa käyttävät laitokset putoavat päästökaupan soveltamisalasta, mikä tarkoittaa myös maksuttomien päästöoikeuksien jaon loppumista kyseisille laitoksille. Direktiivin kirjauksen vaikutus alkaa vuonna 2026 kyseisten laitosten poistuessa päästökaupan soveltamisalasta. Suomalaisen metsäteollisuuden laitokset ovat toimineet juuri kuten päästökauppa on niitä ohjannut eli vähentäneet päästöjään. Tästä toiminnasta rangaistaan jälkikäteen tiputtamalla vähiten päästävät laitokset ulos päästökaupan soveltamisalasta. Myös muilla toimialoilla on laitoksia, jotka saavat ylimääräisiä päästöoikeuksia suhteessa omiin päästöihinsä. Tämä on päästökaupan tarkoituksen mukaista ja kannustaa toimijoita vähentämään päästöjä kilpailukyvyyn parantamiseksi.

Komission esittämät argumentit maksuttomien päästöoikeuksien avulla saaduista Windfall-voitoista ja maksuttomien päästöoikeuksien ohjautumisesta niitä tarvitseville eivät huomioi markkinoiden toimintaa. Vähiten päästöjä tuottavat laitokset kirittävät koko toimialan päästövähennyksiä laskemalla tuotekohtaisia vertailuarvoja, joihin maksuttomien päästöoikeuksien jakaminen perustuu. On vähintäänkin erikoista, että jo eniten ilmastotoimiin investoineet ja direktiivin mukaisesti toimineiden tehtaiden ”palkintona” on poistaminen maksuttomien päästöoikeuksien jaosta.

Windfall-argumentista perusteettoman tekee se, että samalla kun metsäteollisuuden parhaat laitokset jätetään pois maksuttomien päästöoikeuksien piiristä, laajennetaan direktiivin soveltamisalaa kuitenkin siten, että päästökaupan piiriin tulee laitoksia, joilla ei ole laisinkaan päästöjä. Muiden toimialojen osalta päästökauppauudistuksesta sovittiin vähiten päästävien laitosten suojaamiselta yleiseltä maksuttomien päästöoikeuksien leikkaamiselta. Tämä ristiriidassa on käytännössä metsäteollisuutta koskevan 95 prosentin säännön kanssa kuten arviomuistossa todetaan.

Myös komission argumentti maksuttomien päästöoikeuksien ohjautumisesta niitä tarvitseville on ongelmallinen. Ensinnäkin, laitokset kilpailevat toisiaan vastaan niin EU:n sisämarkkinoilla kuin EU:n ulkopuolisia toimijoita vastaan. EU:n sisämarkkinoilla toimivat laitokset voivat saada kilpailuetua siitä, että käyttävät jatkossakin yli 5 prosenttia fossiilisia polttoaineita, vaikka samaan aikaan EU yhä voimakkaammin haluaa vähentää fossiilisten polttoaineiden käyttöä. Toiseksi, metsäteollisuuden tuotteiden markkinat ovat aidosti globaalit ja ne kuuluvat EU:n määrittämälle hiilivuotolistalle. Hiilivuotolistan mukaisia tuotteita kuten paperia, kartonkia ja massaa tuottavat laitokset saavat täysimääräisesti ilmaisaon johtuen korkeasta hiilivuotoriskistä. Kansainvälisessä kilpailussa toimivat ja hiilivuodolle alttiiksi todetut tehtaat jäävät pois EU-tason hiilivuotosuojan piiristä samaan aikaan kun EU-komissio ehdottaa nettonollateknologioille ja kriittisten raaka-aineiden tuotannolle protektionistisia ohjelmia.

Kilpailuympäristön vääristymisen lisäksi sääntö hämärtää toiminnanharjoittajien hiilidioksidin talteenoton ja sen mahdollisen jatkojalostamisen tulevaisuuden näkymää. Hyväksytyissä neuvottelupöytäkirjoissa veloitetaan komissiota tutkimaan negatiivisten päästöjen yhteyttä päästökauppaan ja sen tarjoamia kannustinvaihtoehtoja negatiivisten päästöjen toteuttamiseksi. Yksi mahdollisuus negatiivisille päästöille ovat juuri ne tehtaat, jotka nyt poistuvat päästökauppadirektiivin soveltamisalasta. Vaikka hiilidioksidin talteenottoon liittyvät teknologiat ovat myös mukana nettonollateknologioiden listauksessa, tullaan tässä samalla kaventaneeksi sääntelykehikkoa 95 prosenttisesti biomassaa käyttävien laitoksien osalta. Suomen tuleekin jatkossa olla tarkkana, ettei kyseiset laitokset jää sääntelyssä alakynteen.

Metsäteollisuus on omien päästövähennysten lisäksi hyödyntänyt koko yhteiskunnan päästövähennystavoitteiden saavuttamista energiakäyttöön hyödynnettävien sivuvirtojen avulla. Metsäteollisuuden ohella direktiivin kirjaus voi hankaloittaa myös Suomen ilmastopolkua kohti nettonolla tavoitetaan, kun kyseisten tehtaiden päästöt siirtyvät taakanjakosektorille. Lisäksi riskinä on, että kyseiset laitokset liitettäisiin osaksi uutta alun perin tieliikenteelle ja rakennusten lämmitykselle tarkoitettua päästökauppaa, jossa ei maksuttomia päästöoikeuksia ole käytössä. Tällöin parhaat laitokset joutuisivat maksamaan jäljellä olevista päästöistä, mutta hiilivuotosuojia ei enää olisi tarjolla hiilivuodolle alttiiksi todetuille tehtailla. Kansallisesti tuleekin huolehtia, että soveltamisalan muutoksesta kärsivät laitokset eivät maksuttomien päästöoikeuksien lisäksi joudu osaksi uutta päästökauppaa ilman hiilivuotosuojia.

Kilpailuhaitan lieventämiseksi tulisi kansallisesti pikaisesti linjata sähköistämistuen jatkamisesta nykyisen päästökauppakauden loppuun asti eli vuoteen 2030 ja samalla nostaa tukitaso vastaamaan Saksan vastaavan tuen tasoa.

2) Suomen logistista kilpailukykyä vahvistettava kotimaisin päätöksin

Päästömarkkinoiden kiristämisen ohella päätetyt päästökauppajärjestelmän laajentamiset kasvattavat vientiteollisuuden logistiikkakustannuksia. Merenkulun liittäminen nykyiseen

päästökauppajärjestelmään sekä uuden päästökauppajärjestelmän perustaminen tieliikenteelle, rakennusten lämmitykselle ja muille sektoreille tulee nostamaan koko logistiikkaketjun kustannuksia.

Kustannusten nousu vaikuttaa heikentävästi metsäteollisuuden tuotteiden hintakilpailukykyyn globaaleilla markkinoilla, kun Euroopan ulkopuoliset toimijat eivät kohtaa vastaavaa kustannusten nousua. Johtuen Suomen pitkistä etäisyyksistä kotimaassa ja markkinoille, riippuvuudesta merikuljetuksista sekä talvimerenkulusta vaikutukset Suomen vientiteollisuuden hintakilpailukyvyille ovat suhteellisesti suuremmat kuin keskeisille EU-kilpailijamaille. Huomionarvoista on, että logistiikkakustannusten osuus liikevaihdosta on jo nykyisellään Suomessa noin kaksinkertainen suhteessa keskeisiin eurooppalaisiin kilpailijamaihin verrattuna.

Metsäteollisuuden, kuten muidenkaan vientialojen, rahtikuljetuksia ei ole mahdollista häiriöttä siirtää merikuljetuksista muiden liikennemuotojen varaan. Vaikka Suomen pohjoisen maayhteyksiä parannettaisiin, on epätodennäköistä, että koko metsäteollisuuden vientivolyyminille löytyisi sieltä korvaavaa kuljetuskapasiteettia.

Merenkulun liittäminen nykyiseen päästökauppajärjestelmään käytännössä rajaa kansalliset toimet tieliikenteessä käytettävien polttoaineiden kustannusten nousun rajoittamiseen. Logistiikan kilpailukykyä on turvattava ottamalla Suomessa käyttöön ammattidiesel. Lisäksi uuden päästökaupan kansallisessa toimeenpanossa tulee huomioida neuvottelutulosten mukainen rajaus, jonka mukaan maa- ja metsätalouden työkoneet ovat rajattu soveltamisalan ulkopuolelle.

Suomen logistista kilpailukykyä on vahvistettava huolehtimalla väyläverkon kunnosta ja investoinneista, ottamalla tiekuljetuksissa isommat massat käyttöön niille varatuilla HCT-käytävillä, varmistamalla riittävä jäänmurron kapasiteetti sekä lisäämällä kilpailua ratojen tavaraliikenteessä.

3) Muut huomiot

Päästökaupan ideana on toteuttaa tarvittavat päästövähennykset markkinamekanismin avulla. Markkinamekanismin käyttö päästöjen vähentämiseksi lähtökohtaisesti vähentää lisäisen regulaation tarvetta. Neuvottelupöytäkirjojen mukaisten energiatehokkuustoimien toteuttaminen tulisi lähtökohtaisesti olla toiminnanharjoittajien oma päätös, eikä siihen lisäisellä sääntelyllä tulisi puuttua. Kirjausten valvominen ja toteuttaminen lisää hallinnollista taakkaa ja vaarana on, että toiminnanharjoittajat ovat eriarvoisessa asemassa jäsenmaiden soveltaessaan direktiiviä eri tavoin. Lisääntyvän sääntelyn viidakkoa tulisikin pyrkiä tulevaisuudessa yksinkertaistamaan fossiiliriippuvuuden vähentämiseksi.

Lisäksi komission tulee selvittää jätteenpolton sisällyttämistä päästökauppaan, jonka perusteella myöhemmin päätettäisiin varsinaisesta liittamisestä. Nykyisin soveltamisalanpiiriin kuuluvat jo teollisuuden rinnakkaispolttolaitokset, jotka kilpailevat samasta polttoaineesta. Työ- ja elinkeinoministeriön tilaamassa raportissa 3/2023 on kuvattu jätteenpolton päästökauppaan liittämisen vaikutuksia. Raportin mukaan jätteenpolton lisääminen päästökauppaan tulee nostamaan tuotetun kaukolämmön hintaa ja porttimaksua alueesta riippuen. Raportissa ei kuitenkaan tarkastella jätteenpolton päästökauppaan liittämisen vaikutuksia jätepolttoaineiden ohjautuvuuteen rinnakkaispolttolaitosten ja jätteenpolttolaitosten välillä. Ilmastosääntelyn eroavaisuuden vaikutusta jätepolttoaineen ohjautuvuuteen olisi mielekästä tarkastella ennen mahdollisen kansallisen päätöksen tekemistä.

Heiskanen Jenni
Metsäteollisuus ry